

Hovorna.

(Autonomie vysokých škol a jejich krise.) Na právnické fakultě Karlovy university byl obor, uprázdněný smrtí prof. Stiebra, obsazen profesorem Saturníkem. Následkem toho vznikl spor o vědeckou hodnotu práce Saturníkovy „O právu soukromém u Slovanů v dobách starších“, jehož se zúčastnili profesori Rauscher, Čáda a Sommer s jedné a napadený autor s druhé strany. Nás zde nezajímá tento vědecký spor sám (poněvadž se necítíme kompetentními o něm rozhodovati), nýbrž jeho pozadí, o němž zmiňuje se prof. Sommer ve své právě vydané brožurce „Od Bohuše Riegra k Theodoru Saturníkovi“ (Praha 1935, 30 stran, nákl. vlastním). Toto pozadí týká se palčivé otázky autonomie profesorských sborů vysokých škol, která právě v poslední době stala se zvláště aktuální Englišovou přednáškou, konanou ve Všehrdu a uveřejněnou potom v Národohospodářském Obzoru.

Otiskují zde několik míst ze Sommerovy brožurky: „Ať tedy profesor Saturník nevykládá, jako by šlo o profesuru, když šlo o obor, čili prostě lidsky o taxy, či lépe ještě o udržení tax, které mu spadly do klína po smrti Stiebrové jako suplentu osiřelé stolice.“ ... „Pražská právnická fakulta má silnou tendenci vyvíjet se sama ze sebe a nikoliv na podkladě zdravé konkurence výběrem nejlepšího. Fakulta nabývá tak rázu jakéhosi uzavřeného cechu nebo úřadu s žárlivě střeženým pořadím a se snahou umístiti v rámci systemisovaného počtu stolic především „vlastní lidi“. Jediný duch, který tu vládne, je t. zv. Korpsgeist. Nezdravost tohoto zjevu (Němci mu říkají Inzucht) je evidentní.“ ... „Také nelze nesmlčet, že při návrzích jmenovacích fakulta jest si příliš vědoma svých korporacních práv a nikoliv i povinností, jež má jako vědecký ústav. Víím, že není na příklad zákonem zavázána vzít v úvahu, t. j. prodiskutovati a posouditi všechny možné kandidáty a dáti této diskusi po případě výraz v jmenovacím ternu, ale nic jí také nebrání, aby tak postupovala. Ve skutečnosti však se stolice buď vůbec neobsazují (tak stolice po prof. Grubrovi, Horáčkoví), nebo se obsadí fakticky kandidátem pražským (stolice po prof. Miříčkoví, Stiebrovi, Hennerovi, Kadlcovi).“ ... „Dnes ovšem se dlužno i smířiti s tím, že nejen právní historie, ale i jiné obory budou mimo Prahu pěstovány lépe než v Praze na fakultě, která má býti přední fakultou státu. Proti bezohledné většině, spravující se zásadou sic volo sic iubeo, sit pro ratione voluntas, je těžko bojovati. Nikdo mi však nemůže vzít právo na tyto věci upozorniti.“

Jak shora naznačeno, nebudíž zde rozhodováno o tom, je-li Saturník lepší nebo horší než Rauscher, ale o teorii „vlastních lidí“ musí býti řečeno, že jest to v každém případě ostuda. To by byla pěkná autonomie vysokých škol, která by vedla k podobnému cechovnímu chápání fakult a profesorských sborů. Jak Sommer tak Engliš mluví o „cechu“ a oba mají pravdu. Není možno dojíti k nějaké reformě právnických studií bez současného odstranění tohoto cechovního zřízení a není možno odstranit toto zřízení bez současné úpravy zkušebních tax. A není možno pozvednouti vědeckou úroveň a literární produkci profesorů bez této nové úpravy. Všecky tyto problémy souvisejí spolu, ale pravým kamenem úrazu zůstávají taxy. Tyto taxy způsobují také, že cech má přirozenou tendenci po minimální početnosti, přicházejí takto vsříc soudobým úsporným tendencím vlády. Ideálním případem byl by proto cech s jediným členem, který by všecko sám odzkoušel a na

konci své akademické působnosti navrhl — primo et unico loco — svého nástupce. Další tendenci cechu jest jeho nevšímavost k úsudku široké veřejnosti. Domnívá se totiž, že do toho, co dělá a nedělá, nikomu nic není a že právě v tom spočívá vznešená funkce vysokoškolské autonomie. Domněnka ta mohla vzniknout jen tím, že příslušníci cechu nedovídají se zpravidla bezprostředně o těchto úsudech. Ale tyto úsudky jsou a kolují a nejsou právě lichotivé.

V hořejších citátech praví Sommer, že pražská fakulta „má být přední fakultou státu“. Jestliže tato přednost měří se výší zkušebních tax, jež lze z fakultního podniku vyzískat, tak je Praze zajištěna. Jinak stojím však na stanovisku, že fakultu (a její přednost) dělají profesori a ne fakulta profesory. Kde by byla spravedlnost, kdyby jednomu učenci vedle větších tax spadla bezpracně do klínu ještě „přednost“, kdežto druhý by neměl — bez viny — mít ani to ani ono? Ve skutečnosti má se věc bohudík jinak a to právě opačně: bohatost tax neprospívá přednosti fakulty a vítězství teorie „vlastních lidí“ ji zcela jistě zabíjí, jak uznává i Sommer, třebaže užívá prozatím budoucího času („budou... pěstovány lépe než v Praze“ — tedy ještě nejsou!). Ostatně ono se řekne lehce: „má být přední fakultou“! Proveditelnost této normy jest totiž závislá na mentalitě kandidátů profesur a zejména na jejich smyslu pro hospodářské hodnoty (kandidátů-taxovníci). V dějinách věd a profesur jsou známy případy výstředníků, kteří dobrovolně změnili fakultu s většími taxami s fakultou s taxami skromnějšími (snad měli pro volný čas, získaný takto redukcí zkoušek, jiné upotřebení), domnívajíce se, že „přední“ fakultou jest vždy ta, na které oni působí.

Sommer prohlašuje dále, že „fakulta není vázána zákonem vzítí v úvahu, t. j. prodiskutovati a posouditi všechny možné kandidáty a dáti této diskusi pro případě výraz v jmenovacím ternu...“ To je nesporně pravda, ale nespornou pravdou jest také, že ani vláda není zákonem vázána spokojiti se s návrhem „primo et unico loco“, není-li náležitě odůvodněn, a je-li naopak jasno, že jsou zde ještě jiní kandidáti, při nejmenším stejně kvalifikovaní, jako ten, kdo byl navržen sám jediný. Sám bych aspoň, kdybych byl ministrem školství — k této smělé hypoteti uschopňuje mne pouze dlouholetý evik v rozlišování skutečného světa, jaký jest, se svým mnohotvárným životem na jedné straně a světem vzdušných fantasií a iracionálních předpokladů na straně druhé — nikdy podobný návrh nepropustil, poněvadž bych v něm tušil teorii „vlastních lidí“. Postavil bych se proti augurství vysokoškolských autonomistů, že nikdo — ani samotné odborné ministerstvo nevyjímajíc — nemůže posuzovati vědeckou kvalifikaci jednotlivých osob a že se celá veřejnost musí mlčky podrobit cechu. Tento cech měl by si uvědomit — nehálsí-li vedle teorie „vlastních lidí“ také zásadu: „Po nás potopa.“ — že činy jeho a zejména jejich následky budou kdysi podrobeny kritice jako všecko ostatní.

Se Sommerem dostal jsem se svého času do sporu právě v otázce hranic rozumné autonomie vysokých škol, pokud se týče jejich profesorských sborů. (Roč. XIII, tohoto časopisu, str. 49.) Zdá se mně, že jsme se ve příčině teorie „vlastních lidí“ poněkud sblížili a těší mne to.

František We y r.